

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen soveltamisalaa siten, että maatalousyrittäjien työ- tai asiointimatka olisi lakisääteisen työvahinkoturvan piirissä vain silloin, kun se liittyy maatalousyrittäjän maatalousyrittäjätyöhön. Lisäksi ehdotetaan, että lakisääteinen työvahinkoturva ei enää koskisi asuinrakennuksen rakentamistöitä eikä tavanomaisen ravintohuollon töitä. Vielä ehdotetaan, että tapaturmavakuutuslain ansionmenetykskorvaussäännöstä fyysikaalisen hoidon ajalta ei enää sovellettaisi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksessa.

Esityksen arvioidaan alentavan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmän kokonaiskustannuksia tasapainotilassa vuositasolla vajaalla 10 miljoonalla markalla ja valtion välittömiä kustannuksia maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmää noin kolmella miljoonalla markalla.

Esitys liittyy hallitusohjelman tavoitteeseen kehittää maatalousyrittäjien ja yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmiä muun muassa lisäämällä omavastuita. Esitys on tarkoitettu käsiteltäväksi valtion vuoden 1998 talousarvioesityksen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset**1.1. Nykytila**

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 6 §:n 2 momentin mukaan maatalousyrittäjällä on oikeus saada korvausta työvahingosta, joka on kohdannut häntä hänen maatalousyrittäjätyössään tai siitä johtuvissa olosuhteissa. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 3 §:n 3 momentin säännöksellä lain soveltamisala on ulotettu varsinaisen maatalousyrittäjätyön ulkopuolelle koskemaan myös viljelmällä sijaitsevan asuinrakennuksen rakentamistyötä sekä sellaista maatalousyrittäjien tavanomaiseen ravintohoitoon kuuluvaa työtä, jota maatalousyrittäjä tekee maatalousyrittäjätyössä.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa ei ole tarkemmin määritelty, mitä tarkoitetaan maatalousyrittäjätyöstä johtuvilla olosuhteilla. Rajat ovat käytännössä muotoutuneet tapauskohtaisten ratkaisujen pohjalta. Korvauskäytännössä on ollut erityisiä ongelmia ratkaistaessa maatalousyrittäjien työ- ja asiointimatkojen kuulumista korvausturvan piiriin. Rajat korvauskäytännöllä on pyritty määrittelemään soveltamalla maatalousyrittäjiin samoja periaatteita, jotka on omaksuttu vastaavissa tilanteissa työntekijöiden tapaturmavakuutuksessa. Tästä on kuitenkin seurannut, että maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksesta on tullut korvattavaksi myös sellaisia vahinkoja työvahinkoina, joiden yhtymäkohdat varsinaiseen maatalousyrittäjätoimintaan ovat vähäiset.

Tavallisesti maatalousyrittäjä asuu yrityksessään. Matka työntekopaikalle saattaa olla hyvinkin lyhyt ja matkoja asunnon ja työntekopaikan välillä tehdään tavallisesti useita kertoja työpäivän aikana. Korvauskäytännössä kaikki asunnon ja työpaikan väliset matkat on arvioitu työmatkoiksi. Työmatkana on pidetty myös esimerkiksi kaupunkilaismetsänomistajan matkaa asunnostaan metsäpalstalle, vaikka kokonaistilanne huomioon ottaen matkalle usein on myös muita kuin työstä johtuvia syitä.

Maatalousyrittäjä hoitaa usein yrityksensä asioita sen ulkopuolella. Tällaisia ovat esimerkiksi kauppa-asiat, pankkiasiat ja asiointi virastoissa. Näiden matkojen ajallinen

ja asiallinen yhteys varsinaiseen maatalousyrittäjätyöhön on usein vähäinen ja matkoilla hoidetaan monesti myös muita kuin yrityksen asioita. Tämän vuoksi korvauskäytännössä on ollut vaikea määritellä yleispäteviä rajoja, milloin asiointimatka on katsottava tehdyn maatalousyrittäjätyöstä johtuvasta syystä.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 9 §:n 1 momentin mukaan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmästä maksetaan samat korvaukset kuin työntekijöiden tapaturmavakuutusjärjestelmästä. Tapaturmavakuutuslain (608/1948) 14 §:n 1 momentin 1 kohdan ja 17 a §:n mukaan, jos työntekijä on estynyt hoitamasta työtään työtaturman johdosta annettavaan sairaanhoitoon tai kuntoutukseen sisältyvän fysikaalisen hoidon aikana, hänelle maksetaan korvausta ansionmenetyksestä enintään 30 päivältä kalenterivuodessa. Korvauksena suoritetaan se määrä, jonka työntekijä olisi palkkana tai sitä vastaavana ansiona saanut fysikaaliseen hoitoon ja hoitomatkkaan käytettynä aikana. Korvausta ei makseta sellaiselta päivältä, jolta työntekijä saa työtaturman johdosta täysimääräistä päivärahaa tai tapaturmaeläkettä.

Korvaus fysikaalisen hoidon ajalta on maksettu myös maatalousyrittäjille. Käytännössä maatalousyrittäjät kuitenkin useimmiten voivat järjestellä hoitoaikoja ja omia töitään siten, että heille hoitokäynneistä aiheutuvan todellisen ansionmenetyksen arviointi on vaikeampaa kuin palkansaajilla.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 §:n mukaan valtio ja maatalousyrittäjät osallistuvat maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen siten, että kummankin välitön osuus on 33,8 prosenttia vakuutuksen kokonaiskustannuksista, kuitenkin niin, että maatalousyrittäjien vakuutusmaksusuuteen lisätään prosenttimäärä, joka vastaa lain 21 §:n 1 momentin mukaisten vapaaehtoisten perusvakuutusten työtulojen yhteismäärän osuutta kaikkien vakuutusten työtulojen yhteismäärästä ja valtion osuudesta vähennetään vastaava määrä. Lisäksi valtio osallistuu välillisesti maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969), kansaneläkelain (347/1956), sairausvakuutuslain (364/1963) ja perhe-eläkelain (38/1969) rahoituksen kautta maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen perusturvaosuuden kustannuksiin.

Perusturvaosuus on 32,4 prosenttia kokonaiskustannuksista.

Hallitusohjelman mukaan maatalousyrittäjien ja yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmiä kehitetään muun muassa lisäämällä omavastuita. Sen vuoksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen soveltamisalaa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että järjestelmästä tulevat korvattaviksi vain selvästi varsinaisessa maatalousyrittäjätyössä tai siihen välittömästi liittyvissä työolosuhteissa sattuvat työvahingot. Tarkoituksenmukaista on myös, että valtio osallistuu järjestelmän korvausten kautta vain sellaisen ansionmenetyksen korvaamiseen, joka perustuu selvästi todettavaan menetykseen.

1.2. Ehdotetut muutokset

Edellä sanotun perusteella maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakia ei enää sovellettaisi varsinaiseen maatalousyrittäjätyöhön kuulumattomiin viljelmän asuinrakennuksen rakentamistöihin, eikä maatalousyrittäjien suorittaviin ravintohuollon töihin. Tämä ehdotetaan toteutettavaksi kumoamalla maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 3 §:n 3 momentti.

Lisäksi lain sanontaa maatalousyrittäjätyöstä johtuva olosuhde ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että sillä tarkoitetaan vain sellaisia maatalousyrittäjän työ- tai asiointimatkoja, joilla on yhteys maatalousyrittäjätyöhön. Tästä ehdotetaan otettavaksi säännös lain 6 §:n 2 momenttiin. Myös lain 6 §:n 3 momenttiin tehtäisiin soveltamisalan rajoitusta vastaava muutos.

Tarkoituksena on, että korvattavaksi tulevat vain sellaiset asunnon ja työpaikan väliset matkat, jotka liittyvät työn suorittamiseen. Työmatkana ei pidettäisi tilan ulkopuolella asuvan, maatalousyrittäjätoimintaa lähinnä harrastuksenomaisesti harjoittavan henkilön matkoja asunnostaan tilalle.

Asiointimatkan katsottaisiin liittyvän maatalousyrittäjätyöhön silloin, kun matka liittyy ajallisesti ja asiallisesti kiinteästi johonkin työsuoritukseen. Tällaisesta matkasta olisi esimerkiksi kysymys, kun maatalousyrittäjä joutuu kesken työn hakemaan jotain laitetta tai tarviketta, joka on työn jatkamiseksi välttämätön. Maatalousyrittäjien tuotteiden kuljetusmatkat ja vastaavasti yritystoiminnan harjoittamiselle välttämättömien tuotantoposten hankintamatkat ovat edelleen kor-

vausturvan piirissä. Kysymys niissä on varsinaisesta maatalousyrittäjätyöstä.

Vielä ehdotetaan säädettäväksi, ettei tapaturmavakuutuslain säännöksiä fyysikaalisen hoidon ajalta maksettavasta ansionmenetyskorvauksesta sovellettaisi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmässä. Tätä tarkoitettava muutos ehdotetaan tehtäväksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 9 §:n 1 momenttiin.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Ottaen huomioon, ettei valtio osallistu maatalousyrittäjien vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen kustannuksiin, valtion välitön rahoitusosuus olisi vuonna 1998 arviolta 31,2 prosenttia ja maatalousyrittäjien 36,4 prosenttia maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kokonaiskustannuksista. Kokonaiskustannukset arvioidaan ilman esityksen vaikutusta noin 180 miljoonaksi markaksi. Perusturvaosuuden kautta muodostuvan valtion välillisen kustannusosuuden arvioidaan olevan vuonna 1998 noin 8 prosenttia kokonaiskustannuksista.

Esityksen johdosta maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmän kokonaiskustannusten arvioidaan alenevan tasapainotilassa vajaalla 10 miljoonalla markalla vuodessa. Alenemasta syntyy valtiolle suoraa säästöä vuodessa noin kolme miljoonaa markkaa. Perusturvaosuuden kautta syntynyt valtion välillinen kustannus siirtyy kanavoitumaan yleisen sosiaaliturvan kustannusten kautta. Maatalousyrittäjien pakollisella vakuutusmaksulla katettava osuus alenee hieman yli 3 milj. markalla vuodessa.

2.2. Esityksen muut vaikutukset

Edellä ehdotetuilla lainmuutoksilla selkeytetään maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslainsäädäntöä siten, että laista ilmenee selvästi mihin etuuksiin maksetaan valtion tukea.

Esityksen mukaan osa maatalousyrittäjän toiminnasta, joka tähän saakka on kuulunut työvahinkovakuutuksen soveltamisalueeseen, siirtyy maatalousyrittäjien lakisääteisen tapaturmavakuutuksen näkökulmasta katsoen vapaa-ajan toiminnaksi. Kaikki ne maatalousyrittäjät, joita koskee työvahinkoturva,

voivat halutessaan turvata myös vapaa-ai-
kansa ottamalla maatalousyrittäjien tapatur-
mavakuutuslain mukaisen vapaaehtoisen va-
paa-ajan tapaturmavakuutuksen. Tällä het-
kellä tällainen vakuutus on noin puolella
maatalousyrittäjistä.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveys-
ministeriössä virkatyönä ja valmisteluun ovat
osallistuneet maatalousyrittäjien eläkelaitok-
sen edustajat. Valmistelun yhteydessä olivat
kuultavina Maa- ja metsätaloustuottajain
Keskusliitto MTK, Svenska Lantbruksprodu-
centernas Centralförbundet SLC, Maaseutu-
keskusten liitto, Eläketurvakeskus, Työeläke-
laitosten liitto, Teollisuuden ja Työnantajain
Keskusliitto, Suomen Ammattiliittojen Kes-
kusjärjestö SAK, Tapaturmavakuutuslaitos-
ten liitto ja Suomen Yrittäjät. Esitys perus-
tuu sosiaali- ja terveystieteiden 6 päivänä
marraskuuta 1995 asettaman työryhmän 5
päivänä kesäkuuta 1997 jättämään välira-
porttiin. Työryhmän tehtävänä oli selvittää,
kuinka maatalousyrittäjien sosiaaliturvajär-
jestelmiä voidaan kehittää siten, että kysei-
sillä toimilla saavutetaan hallitusohjelman

lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja säästöjä järjes-
telmän tehokkuus ja jatkuvuus samanaikai-
sesti säilyttäen.

4. Säättämisyjärjestys

Ehdotuksella ei puututa maksussa oleviin
etuuksiin eikä muutoinkaan tehdä sellaisia
muutoksia, joilla heikennettäisiin hallitus-
muodon 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettua
perustoimeentuloturva. Tämän vuoksi la-
kiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lain-
säättämisyjärjestyksessä.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päi-
vänä tammikuuta 1998. Lakia sovellettaisiin
työvahingon sattumisajankohdasta riippumatta
sellaiseen fysikaaliseen hoitoon, jota an-
netaan lain voimaan tultua. Muilta osin laki
on siten tarkoitettu sovellettavaksi niihin
työvahinkoihin, jotka sattuvat 1 päivänä
tammikuuta 1998 tai sen jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus-
kunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain
(1026/1981) 3 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 977/1993, sekä
muutetaan 6 §:n 2 ja 3 momentti sekä 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on viimeksi
mainittu laissa 1206/1996, seuraavasti:

6 §

Työtapaturmalla tarkoitetaan tapaturmaa,
joka aiheuttaa vamman tai sairauden on
kohdannut maatalousyrittäjää hänen maata-
lousyrittäjätyössään tai siitä johtuvissa olo-
suhteissa. Työtapaturmana ei kuitenkaan
korvata matkalla asunnosta työpaikalle tai
työpaikalta asunnolle eikä asiointimatalla
sattunutta tapaturmaa, jollei matka ole liittynyt
maatalousyrittäjän maatalousyrittäjätyö-

hön.

Maatalousyrittäjän 2 momentissa tarkoite-
tussa maatalousyrittäjätyössä tai siitä johtu-
vissa olosuhteissa saama vamma, joka on
syntynyt lyhyehkönä, enintään yhden vuo-
rokauden pituisena aikana ja jota ei korvata
ammattitautina, voidaan, sen mukaan kuin
tapaturmavakuutuslain (608/1948) 4 §:n 2
momentin nojalla annetussa asetuksessa sää-
detään, katsoa työtapaturman aiheuttamaksi.

9 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, korvauksen hakemisesta, korvausvelvollisuudesta, korvauksesta, korvausasian käsittelystä, korvauksensaajan puhevallan käyttämisestä, tapaturmavakuutuslaitoksen päätöksen alistamisesta, osallistumisesta tapaturmalautakunnan toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin, muutoksenhausta tapaturmavakuutuslaitoksen päätökseen ja vakuutusmaksun maksuunpääntöön, tapaturmavakuutuslaitoksen takaisin- saantioikeudesta sekä tiedoksiantovelvollisuudesta on soveltuvin osin voimassa, mitä tapaturmavakuutuslaissa, ammattitautilaissa ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetussa laissa (625/1991) säädetään. Mitä näissä laeissa

säädetään työntekijästä ja vakuutuslaitoksesta, sovelletaan vastaavasti maatalousyrittäjään ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitokseen. Tämän lain mukaisiin asioihin ei kuitenkaan sovelleta, mitä tapaturmavakuutuslain 14 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 17 a §:ssä säädetään fysikaalisen hoidon johdosta syntyneen ansionmenetyksen korvaamisesta eikä myöskään, mitä mainitun lain 30 b §:ssä ja 41 b §:n 2 ja 4—6 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Tätä lakia sovelletaan työvahingon sattumisajankohdasta riippumatta sellaiseen fysikaaliseen hoitoon, jota annetaan tämän lain tultua voimaan.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*

Laki

maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 3 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 977/1993, sekä *muutetaan* 6 §:n 2 ja 3 momentti sekä 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on viimeksi mainittu laissa 1206/1996, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Maatalousyrittäjätöenä pidetään myös viljelmällä olevan asuinrakennuksen rakentamistyötä sekä sellaista maatalousyrittäjien tavanomaiseen ruokahuoltoon kuuluvaa työtä, jota maatalousyrittäjä tekee maatalousyrittäjyydessä.

(3 mom. kumotaan)

6 §

Työtapaturmalla tarkoitetaan tapaturmaa, joka aiheuttaen vamman tai sairauden on kohdannut maatalousyrittäjää hänen maatalousyrittäjätöössään tai siitä johtuvissa olosuhteissa.

Maatalousyrittäjätöössä tai siitä johtuvissa olosuhteissa saatu vamma, joka on syntynyt lyhyehkönä, enintään yhden vuorokauden pituisena aikana ja jota ei korvata ammattitautina, voidaan, sen mukaan kuin tapaturmavakuutuslain (608/48) 4 §:n 2 momentin nojalla annetussa asetuksessa säädetään, katsoa työtapaturman aiheuttamaksi.

Työtapaturmalla tarkoitetaan tapaturmaa, joka aiheuttaen vamman tai sairauden on kohdannut maatalousyrittäjää hänen maatalousyrittäjätöössään tai siitä johtuvissa olosuhteissa. *Työtapaturmana ei kuitenkaan korvata matkalla asunnosta työpaikalle tai työpaikalta asunnolle eikä asiointimatalla sattunutta tapaturmaa, jollei matka ole liittynyt maatalousyrittäjän maatalousyrittäjätööhön.*

Maatalousyrittäjän 2 momentissa tarkoitettussa maatalousyrittäjätöössä tai siitä johtuvissa olosuhteissa saama vamma, joka on syntynyt lyhyehkönä, enintään yhden vuorokauden pituisena aikana ja jota ei korvata ammattitautina, voidaan, sen mukaan kuin tapaturmavakuutuslain (608/1948) 4 §:n 2 momentin nojalla annetussa asetuksessa säädetään, katsoa työtapaturman aiheuttamaksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, korvauksen hakemisesta, korvausvelvollisuudesta, korvauksesta, korvausasian käsittelystä, korvauksensaajan puhevallan käyttämisestä, tapaturmavakuutuslaitoksen päätöksen alistamisesta, osallistumisesta tapaturmalautakunnan toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin, muutoksenhausta tapaturmavakuutuslaitoksen päätökseen ja vakuutusmaksun maksuunpanoon, tapaturmavakuutuslaitoksen takaisinsaantioikeudesta sekä tiedoksiantovelvollisuudesta on soveltuvin osin voimassa, mitä tapaturmavakuutuslaissa, ammattitautilaissa ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetussa laissa (625/91) säädetään. Mitä näissä laeissa säädetään työntekijästä ja vakuutuslaitoksesta, sovelletaan vastaavasti maatalousyrittäjään ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitokseen. Tämän lain mukaisiin asioihin ei kuitenkaan sovelleta, mitä tapaturmavakuutuslain 30 b §:ssä ja 41 b §:n 2 ja 4—6 momentissa säädetään.

9 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, korvauksen hakemisesta, korvausvelvollisuudesta, korvauksesta, korvausasian käsittelystä, korvauksensaajan puhevallan käyttämisestä, tapaturmavakuutuslaitoksen päätöksen alistamisesta, osallistumisesta tapaturmalautakunnan toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin, muutoksenhausta tapaturmavakuutuslaitoksen päätökseen ja vakuutusmaksun maksuunpanoon, tapaturmavakuutuslaitoksen takaisinsaantioikeudesta sekä tiedoksiantovelvollisuudesta on soveltuvin osin voimassa, mitä tapaturmavakuutuslaissa, ammattitautilaissa ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetussa laissa (625/1991) säädetään. Mitä näissä laeissa säädetään työntekijästä ja vakuutuslaitoksesta, sovelletaan vastaavasti maatalousyrittäjään ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitokseen. Tämän lain mukaisiin asioihin ei kuitenkaan sovelleta, mitä tapaturmavakuutuslain 14 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 17 a §:ssä säädetään fyysikaalisen hoidon johdosta syntyneen ansionmenetyksen korvaamisesta eikä myöskään, mitä mainitun lain 30 b §:ssä ja 41 b §:n 2 ja 4—6 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Tätä lakia sovelletaan työvahingon sattumisajankohdasta riippumatta sellaiseen fyysikaaliseen hoitoon, jota annetaan tämän lain tultua voimaan.

